

Den utarmede tenkning

//

//]]]]> //]]>

OVERSETTELSE: Filosofene må ikke flykte fra de sosiale følgene av sin tenkning. Tvert imot er det disse som gir tenkningen livets rett, skriver Walter Benjamin.

Innledning ved Eirik Høyer Leivestad og oversettelse ved Espen D. Stabell

Walter Benjamins «Teser om Brecht» er en kort skisse heftet på manuskriptet til «Bert Brecht», som var del av Benjamins radioprogram sendt på Frankfurter Rundfunk i 1930. I en sedvanlig fortettet stil formulerer Benjamin her et knippe programmatisk antydninger for tenkningens virke. Både tittel og innhold flagger et tydelig slektskap til Karl Marx – jeg sikter til Marx' «Teser om Feuerbach», som etterlyser en tenkning forankret i menneskelig praksis og munner ut i den berømte tesen: «Filosofene har bare fortolket verden; det det kommer an på, er å forandre den.»

//]]]]> //]]>

Slik Brecht påkalte en politisering av diktningen, slår Benjamin et slag for at tenkningen må knytte an til den samtidige sosiale virkelighet. Fra dette springer et nytt kriterium for den filosofiske virksomhet: dens fruktbarhet, målt i de sosiale følger tenkningen avler i konfrontasjonen med de bestående forhold. Benjamin skriver at tenkningen skal utarmes, en erklæring med dobbel slagside. På den ene siden retter den seg mot enhver kontemplativ aktivitet avskåret fra den aktuelle sosiale realitet; på den andre siden retter den seg mot *doxa* uttrykt i mangfoldet av meninger og overbevisninger, klisjépregede forestillinger som åndløst støtter opp under den sosiale orden de skylder sin opprinnelse.

Marx formulerte sine teser som en kritikk av Feuerbachs grunne og uforløste materialisme. Benjamin anser ikke Brecht som en anstøtsstein på samme måte. Tvert imot. Han later til å gi sin fulle tilslutning til kravet om engasjement i revolusjonens tjeneste. Vennskapet med (og avhengigheten av) Brecht satte klare spor i Benjamins skrifter utover 1930-tallet, hvor teoretiske ansatser ble utviklet i sammenheng med en politisk situasjon formørket av fascismens gjennombrudd. Vi ser det i hans mest berømte essay, «Kunstverket i tidsalderen for dets tekniske reproduserbarhet». I en tid der den tekniske masseproduksjon fant sitt motsvar i produksjonen av masser, var det nettopp maktpåliggende å fremstille en progressiv kunstteori som motsatte seg fascismens skinnrevolusjonære estetisering av politikken. Riktignok uteble de umiddelbare sosiale følgene av Benjamins egen tenkning. Hans filosofiske ettermæle og stadige aktualitet bekrefter likevel den andre tesen om Brecht: Tenkningen blir ikke ufullstendig av å binde seg til sin samtid.

Teser om Brecht¹

Noe om de teoretiske fundamentene. I stedet for å utvikle dem systematisk, er det å foretrekke å gi dem den mer håndterbare formen av teser.

1. tese. Enhver tenkning som ikke kan virkeliggjøres i et samfunn, skal ødelegges. Forklaring: Sannhet fastsettes ikke gjennom å streife målløst rundt, gjennom å samle og legge sammen det tenkbare, og i alle fall ikke gjennom en vilkårlig flukt fra følger. Snarere må tenkningen stadig, på enhver etappe og ethvert punkt, konfronteres med virkeligheten.

2. tese. Det må komme til et brudd med den fordom, at tenkning som er bundet til samtiden er ufullstendig på grunn av denne bundetheten. Tenkningens formale kriterier – overveielse av samtlige standpunkter, undersøkelse av samtlige innvendinger, forsvar av samtlige konsekvenser – fører ikke til sann, det vil si fruktbar fullstendighet. Mye heller blir ekte fullstendighet sikret gjennom

så tett anslutning som mulig på den sosiale virkeligheten. Fullstendig tenkning betyr: Tenkning som er rik på sosiale følger – så vel angående livet som angående tenkningen selv. Derfor den

3. tese. Tenkningen skal utarmes, den skal kun tillates i den grad den er sosialt realiserbar. Brecht sier: I det minste siden mennesket ikke lenger måtte tenke alene, kan det ikke lenger tenke alene. Men for å nå fram til en virksom sosial tenkning må det oppgi sin usanne kompliserende rikdom, nemlig rikdommen på private verdsettelse, standpunkter, verdensanskuelser, kort sagt rikdommen på meninger. Vi støter her på nøyaktig den samme kampen mot meningen, mot 'ó?? [doxa] i sannhetens interesse, som Sokrates kjempet for to tusen år siden.

4. tese. Meningene blir frigitt, det vil si: Samfunnet forsøker ikke å avtvinge den enkelte bestemte meninger; derimot erklærer det en gang for alle sin fullstendige likegyldighet overfor private standpunkter og overbevisninger. Disses krav på såkalt riktighet blir overhodet ikke etterprøvd. Det eneste fellesskapet interesserer seg for, er deres anvendelighet.

1930

MER OM BENJAMIN: [Bilder fra dypet av historiens skygger](#)

Noter

¹ Originalskisse på tysk første gang publisert i *Radical Philosophy* 179 mai/juni 2013 s. 28–29.